

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Eko-društvena početnica

Priručnik

**Otoci učeničkog poduzetništva i eko-društvenih inovacija za
održivi razvoj Splitsko-dalmatinske županije**

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Impresum

Nositelj projekta i nakladnik:

Cluster za eko-društvene inovacije i razvoj CEDRA Split

Partneri:

Centar izvrsnosti Splitsko-dalmatinske županije
VincO Innovation AS

Naklada: 20 primjeraka

Grafičko oblikovanje i tisak: Editori d.o.o.

REPUBLIKA HRVATSKA

Ministarstvo regionalnoga razvoja
i fondova Europske unije

CEDRA **VINCO**
CLUSTER ZA INOVATIVNE INOVACIJE I RAZVOJ SPLIT

Centar
Izvrsnosti

Splitsko
dalmatinska
županija

Zajedno za zelenu, konkurentnu i uključivu Europu

Ovaj priručnik je izrađen u sklopu projekta „Otoci učeničkog poduzetništva i eko-društvenih inovacija za održivi razvoj Splitsko-dalmatinske županije“ (27-OPERA SDŽ)

Više informacija o programu:

<https://eeagrants.hr/programi/lokalni-razvoj-i-smanjenje-siromastva>

Više informacija o financijskom mehanizmu:

<https://eeagrants.hr>

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Clustera za eko-društvene inovacije i razvoj CEDRA Split

Mjesto i datum izrade

Split, rujan, 2022.

SADRŽAJ

Impresum.....	2
UVOD	6
OSNOVNI POJMOVI.....	7
EKO-DRUŠTVENO PODUZETNIŠTVO – POJAM I ZNAČENJE	10
UČENIČKO PODUZETNIŠTVO	11
PROJEKTI I UPRAVLJANJE PROJEKTOM	12
Osnovni koraci u razradi učeničke projektne i/ili poduzetničke ideje.....	15
A. ODREĐIVANJE PROBLEMA.....	16
B. ANALIZA UNUTRAŠNJEG I VANJSKOG OKRUŽENJA.....	20
C. DEFINIRANJE PROJEKTNE IDEJE	22
D. ODREĐIVANJE PROJEKTNIH CILJEVA	25
E. PROJEKTNE AKTIVNOSTI.....	28
F. PROJEKTNI REZULTATI.....	30
G. RESURSI PROJEKTA.....	32
H. PRORAČUN PROJEKTA.....	35
I. PROJEKTNI TIM	37
J. RIZICI	37
K. PROMOCIJA I VIDLJIVOST	39
L. IZVJEŠTAVANJE	41
UKLJUČIVANJE POTENCIJALNO DAROVITIH UČENIKA U PROGRAM.....	43
ODABIR UČENIKA.....	45
AKTIVNO UČENJE	45
GRUPNO I SURADNIČKO UČENJE	46
POTICANJE SAMOSTALNOSTI, KREATIVNOSTI I INOVATIVNOSTI	47
Za kraj umjesto zaključak – provjera naučenih pojmova	48
Literatura i izvori.....	50

UVOD

Priručnik „Eko-društvena početnica“ je informativno-edukativni alat namijenjen odgojno-obrazovnim djelatnicima osnovnih škola kao stručna i metodička pomoć u budućim uspostavama i realizacijama eko-društvenih učeničkih projektnih i/ili poduzetničkih poduhvata. Priručnik se sastoji od uvodnog dijela u kojem je obuhvaćen pregled pojmova i njihovog značenja povezanih uz eko-društveno, učeničko poduzetništvo i projektni rad. U drugom djelu priručnika, izneseno je 12 osnovnih koraka u pripremi i razradi učeničkog projektnog prijedloga, uz navedene primjere u sklopu svakog koraka.

Ovaj priručnik je izrađen u sklopu projekta „Otoci učeničkog poduzetništva i eko-društvenih inovacija za održivi razvoj Splitsko-dalmatinske županije“, akronima OPERA SDŽ, financiranog u sklopu programa „Lokalni razvoj i smanjenje siromaštva“, iz Financijskog mehanizma Europskog gospodarskog prostora i Norveškog financijskog mehanizma za razdoblje 2014. – 2021. godine. Nositelj projekta je udruga Cluster za eko-društvene inovacije i razvoj CEDRA Split, a partneri na projektu su Centar izvrsnosti Splitsko-dalmatinske županije i Vinco Innovation AS iz Norveške. Ukupna vrijednost projekta je 1.182.692,67 HRK (156.575,45 EUR), od čega je 85 % (133.089,13 EUR) osigurano iz donatorskih sredstava, a 15% (23.486,32 EUR) iz nacionalnih sredstava.

Cilj projekta je razvoj vještina, programa, sadržaja i alata ključnih za uvođenje kvalitetnih i održivih neformalnih programa učeničkog poduzetništva i aktivnog građanstva u osnovnim školama područja provedbe projekta. Ciljane skupine projekta su sadašnji i budući učitelji i drugi odgojno-obrazovni djelatnici koji će ovim projektom steći vještine bitne za profesionalni, društveni i ekonomski boljitak i utjecaj za sebe, učenike i njihove obitelji, školu i zajednicu u kojoj djeluju.

OSNOVNI POJMOVI

Projekt	Projekt je skup vremenski određenih aktivnosti s ciljem da se proizvede jedinstven proizvod, usluga ili rezultat
Aktivnost	Aktivnost je zaokruženi i vremenski ograničen radni proces koji se provodi radi ostvarenja planiranih rezultata
Cilj	Projektni cilj je stanje i/ili rezultat kojem se teži i kojeg se provedbom projektnih aktivnosti želi postići
Društveno poduzetništvo	Društveno poduzetništvo kao novi način poslovanja predstavlja kombinaciju poduzetničke prakse i vrijednosti usko povezanih s društvenom odgovornošću i načelima zaštite okoliša
Pitch	Kratka promotivna prezentacija tvrtke, osobe ili projekta. Obično traje 3 minute, a nekad i bitno manje
Problem	Problem je pitanje ili stanje koje treba riješiti, a također i ono što otežava rješenje nečega
Program	Program je skup međusobno povezanih projekata kojima se koordinirano upravlja kako bi se postigle prednosti koje ne bi bile dostupne kad bi se njima pojedinačno upravljalo
Projektni tim	Projektni tim podrazumijeva poseban oblik organizacije zajedničkog rada manjeg ili većeg broja članova, kojeg povezuju postavljeni zadaci i ciljevi, planirani poslovi i isti ili približno isti motivi i interesi
Projektno izvještavanje	Projektno izvještavanje je postupak izrade pisanog dokumenta koji sadrži informacije o provedenim projektnim aktivnostima, postignutim rezultatima i ciljevima te utrošenim financijskim sredstvima. Najčešće služi informiranju donatora ili šire javnosti o provedenom projektu

Proračun	Proračun je dio projekta koji sadrži i prikazuje planirane prihode (donacije, vlastita sredstva, vanjske izvore financiranja i sl.) i rashode (troškove) za obavljanje projektnih aktivnosti
Resurs	Resurs je materijalno i nematerijalno sredstvo potrebno za provođenje radnji ili aktivnosti
Rezultati	Projektni rezultati su mjerljivi proizvodi koji se postižu provođenjem aktivnosti u projektu
Rizik	Rizik je procijenjena vjerojatnost da projekt neće ispuniti jedan ili više projektnih rezultata i/ili ciljeva
SWOT analiza	SWOT je metoda za analizu unutrašnjeg i vanjskog okruženja, a označava akronim za <i>Strenght</i> (Snaga), <i>Weakness</i> (Slabost), <i>Opportunity</i> (Prilika), <i>Threat</i> (Prijetnja)
Učenička zadruga	Učenička zadruga je dragovoljna učenička organizacija koja predstavlja model poduzetništva namijenjen učenju. Najčešće kroz izvannastavne aktivnosti učenicima omogućuje stjecanje radno-tehničkog, ekološkog, gospodarskog i društvenog obrazovanja te razvoj sposobnosti i korisno provođenje slobodnog vremena

EKO-DRUŠTVENO PODUZETNIŠTVO – POJAM I ZNAČENJE

Društveno poduzetništvo kao novi način poslovanja predstavlja područje preklapanja poduzetničkih praksi iz poslovnog svijeta i vrijednosti usko povezanih s društvenom odgovornošću i načelima zaštite okoliša. Društveno poduzetništvo kao jedan od pojavnih oblika društvene ekonomije orijentirano je na zadovoljenje potreba socijalnog i ekološkog karaktera.

Društveno poduzeće označava pomno planiranu poduzetničku aktivnost kreiranu na način da pronađe inovativna i održiva rješenja socijalnih problema.

Ono što je zajedničko svim definicijama društvenog poduzetništva, ono što čini jezgru samog koncepta, tri su osnovna elementa: stvaranje društvene vrijednosti, aktivnosti usmjerene prema inovacijama odnosno stvaranju nečega novog te oslanjanje na poslovne mehanizme i barem djelomično oslanjanje na tržište (Baturina, 2013). Društveno je poduzetništvo, dakle, oblik poslovanja koji je primarno orijentiran na postizanje socijalnih ciljeva (Ivanković Knežević i dr., 2013), odnosno društveno poduzetništvo koristi se ustaljenim tržišnim mehanizmima s pomoću kojih se onda ostvaruju određeni socijalni i općedruštveni ciljevi te zaštita okoliša.

Društveno poduzetništvo se temelji na 3P principu:

1. People – ravnopravnost i jednake mogućnosti za sve
2. Planet – zaštita okoliša
3. Profit – financijska održivost i ponovno investiranje profita.

Društvena poduzeća mogu biti neprofitne organizacije koje koriste poslovne modele kako bi zadovoljile svoju primarnu misiju. Također to mogu biti i konvencionalna poduzeća kojima je cilj postići znatan društveni učinak koji pak prelazi granice njihovih ustaljenih poslovnih ciljeva vezanih za akumulaciju dobiti.

Društveno poduzetništvo može značajno doprinijeti ostvarenju strateških ciljeva, posebice društvenoj koheziji, borbi protiv siromaštva i povećanom zapošljavanju, kreiranju novih proizvoda, konkurentnosti, očuvanju resursa, vrednovanju baštine i bioraznolikosti, te unapređenju kvalitete života kroz poslovanje za društvenu dobrobit.

UČENIČKO PODUZETNIŠTVO

Kad je riječ o poduzetništvu u školama, najčešće se pod tim pojmom podrazumijevaju učeničke zadruge. Osnovna definicija učeničke zadruge ukazuje da je to „dragovoljna interesna učenička organizacija koja kao oblik izvannastavne aktivnosti učenicima omogućuje stjecanje radno-tehničkog, ekološkog, gospodarskog i društvenog obrazovanja te razvoj sposobnosti i korisno provođenje slobodnog vremena“ (HUUZ, 2019).

Učenička zadruga (eng. School cooperative) kao dobrovoljna skupina učenika osnovnih ili srednjih škola okupljenih po sekcijama, jedan je od prvih oblika tzv. alternativne škole nastala kao širok i raznovrstan pokret krajem 19. stoljeća. Od 50-ih godina 20. stoljeća formalno su regulirane kao oblik izvannastavnih aktivnosti unutar odgojno-obrazovnog sustava (Vidović, 2020).

Osnovna uloga učeničkih zadruga je oponašanje svih aktivnosti stvarnog poduzeća, dok je temeljni cilj djelovanja učeničke zadruge usmjeren na prenošenje praktičnog proizvodnog, trgovačkog znanja na poteškoće koje učenici mogu imati pri poslovanju u stvarnom poduzeću.

Učeničke zadruge su vrlo bitan i važan oblik odgojno – obrazovnog rada u školama jer se njime potiče razvoj poduzetničkih znanja i vještina, potencijala i radnih navika učenika, a istovremeno se jača motivacija za radnim i proizvodnim procesima, samopouzdanje i svijest o vlastitim interesima i mogućnostima, što učenicima, u konačnici, omogućuje lakše opredjeljenje za buduće zanimanje (Rakocija, 2015).

Učenička zadruga se osniva zbog pružanja prilike učenicima za konkretnijim učenjem izvan učionice na vlastitim iskustvima, razvijajući tako poduzetničke kompetencije – inovativnost, marljivost, poduzetnost, samostalnost, spremnost na preuzimanje odgovornosti zbog rizika i suradnju.

Rad učeničke zadruge reguliran je Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, koji je učeničkoj zadruzi posvetio članak 39. u kojemu je propisano da škola može osnovati učeničku zadrugu kao oblik izvannastavne aktivnosti sukladno statutu škole i posebnim propisima. Zakon kaže i da škola može stavljati u promet proizvode nastale kao rezultat rada učenika. Sredstva stečena prometom proizvoda i usluga učeničke zadruge moraju se posebno evidentirati, a smiju se uporabiti samo za rad učeničke zadruge i unapređenje odgojno-obrazovnog rada škole. Učenička zadruga nema pravnu osobnost i ne može imati vlastiti račun.

PROJEKTI I UPRAVLJANJE PROJEKTOM

Projekt sam po sebi nije dio nekog uobičajenog poslovnog procesa. Najčešće ga kreiramo jedanput, ima vremensku dimenziju te je specifičan. Mogli bi ga opisati u jednoj rečenici – ima svoj početak i svoj kraj.

Projekt je skup aktivnosti koji je određen specifičnim ciljevima koje treba postići u zadanom roku i unaprijed definiranim raspoloživim resursima.

- » Projekt je organizirani skup aktivnosti za rješavanje određenih problema postizanjem specifičnih ciljeva unutar određenog vremenskog perioda i s određenom količinom resursa.
- » ISO/PMI: “Niz aktivnosti radi postizanja jednog ili više specifičnog cilja u planiranom roku i s definiranim proračunom”
- » EU: “Projekt je instrument koji služi postizanju višeg cilja (programa) kao pomoć pri provedbi viših politika”

Upravljanje projektima (eng. *Project Management*) se može opisati kao znanje i umijeće organizacije komponenata projekta. Upravljanje projektima definirano je kao primjena znanja, vještina, alata i tehnika za široki raspon aktivnosti da bi se zadovoljili zahtjevi pojedinog projekta.

Upravljanje projektnim ciklusom (UPC ili PCM – *Project Cycle Management*) naziv je cjelokupnog procesa čiji je rezultat provedba odabranog projekta. Svaka faza projektnog ciklusa je strukturiran i jasan proces donošenja odluka, uz povratnu informaciju iz faze evaluacije. UPC osigurava uključenost i odgovornost dionika u proces donošenja odluka i inzistira na timskom radu i komunikaciji.

Osnovne faze projektnog ciklusa su:

Programiranje - u ovoj fazi prepoznaju se problemi na nacionalnoj razini zemlje korisnice i područja na kojima problemi postoje, definiraju se prioriteta i ciljevi koji se žele postići

Identifikacija - u ovoj fazi analiziraju se ideje za potencijalne projekte, njihova relevantnost i izvedivost.

Formuliranje - je detaljna razrada projekta, u kojoj je prvi korak definirati i detaljno objasniti opće i specifične ciljeve koji se žele postići. Slijedi definiranje ciljnih skupina i razlozi biranja baš tih skupina. Daljnja razrada obuhvaća detaljno definiranje aktivno-

sti koje će voditi ostvarivanju zacrtanih ciljeva, njihov vremenski raspored, potrebne resurse i proračun potreban za provedbu projekta.

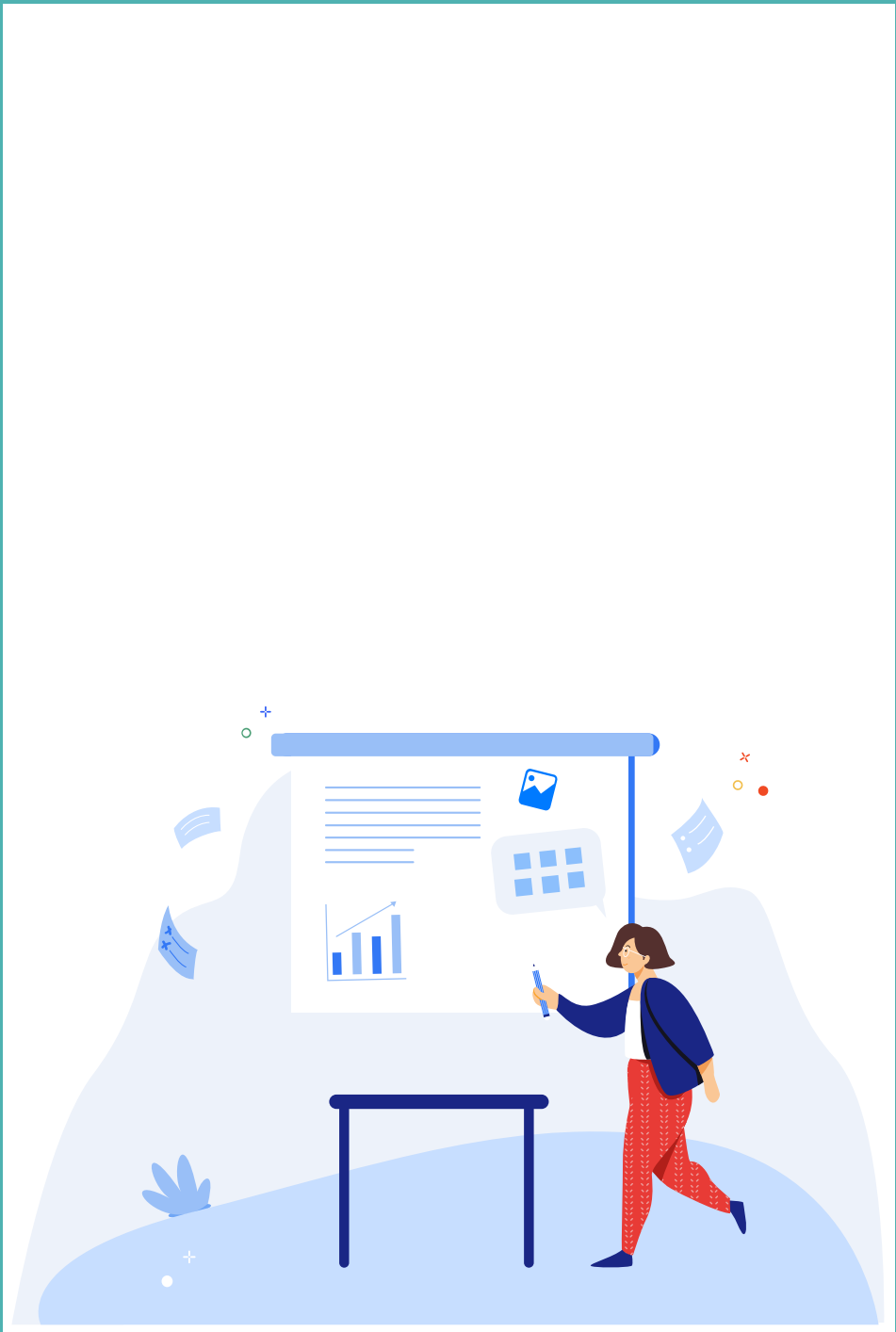
Financiranje - u ovoj fazi donosi se odluka hoće li se projekt financirati ili neće. Ako je projekt dobio dovoljan broj bodova evaluacijskog odbora, prije potpisivanja ugovora o sufinanciranju detaljno se pregledava proračun projekta, procjenjuje se jesu li troškovi nužni za provedbu opisanih projektnih aktivnosti i jesu li realno procijenjeni

Provedba - U toj fazi počinje provedba aktivnosti u skladu s potpisanim ugovorom o darovnici kako bi se ostvarili definirani rezultati i ciljevi. Obavezno je kontinuirano praćenje napretka projektnih aktivnosti i projekta u cjelini te izvještavanje o poduzetim aktivnostima i ostvarenim rezultatima.

Evaluacija - nakon završetka provedbe, u ovoj se fazi evaluira uspješnost projekta: jesu li postignuti definirani ciljevi, kakav je utjecaj projekt imao na ciljne skupine i jesu li za ciljne skupine ostvarene planirane koristi. Ocjenjuje se što je učinjeno dobro, a što loše, relevantnost, efikasnost i učinkovitost poduzetih projektnih aktivnosti.

Slika 1 – Osnovne faze projektnog ciklusa

**OSNOVNI KORACI
U RAZRADI UČENIČKE
PROJEKTNE I/ILI
PODUZETNIČKE IDEJE**

A. ODREĐIVANJE PROBLEMA

Analiza problema predstavlja jedan od početnih koraka u razvoju projektne i/ili poslovne ideje. Identificira negativne aspekte postojeće situacije te uspostavlja uzročno-posljedične odnose između postojećih problema. Analiza problema najefikasnija je kada se obavlja u skupinama, odnosno unutar samog projektnog tima, pri čemu je prvi korak uvijek rasprava i utvrđivanje problema koji je potrebno analizirati.

Neki od najpoznatijih metoda analize problema su tzv. oluja ideja (engl. Brainstorming) i problemsko stablo.

Problemsko stablo je alat koji pomaže identificirati probleme, ograničenja i mogućnosti te odrediti uzročno-posljedične veze. Analiza problemskog stabla je metoda planiranja koja omogućava analizu problema vezanih za specifičan predmet i smješta te probleme u uzročno-posljedičnu hijerarhiju. Na kraju se uzročno-posljedične veze prikazuju u dijagram (ili stablo). Takav grafički prikaz omogućava shvaćanje problema kao uzrok (krošnja stabla) – posljedica (korijen stabla) odnosa vezanih uz glavni problem.

Osnovna metoda ili način kojim se grupa služi tijekom razrade problema i postavljanja uzročno-posljedičnih veza jest tzv. oluja ideja (engl. Brainstorming). Ova metoda predstavlja posebnu vrstu konstruktivne diskusije u kojoj pojedinac ili skupina bilježe sve ideje kojih se u datom trenutku mogu dosjetiti te ih zapisuju na papiriće, ploču ili slično. Kod oluje ideja bitno je da odabrana osoba vodi diskusiju te ju usmjerava prema cilju. Kada se sve ideje iznesu, suglasnošću svih članova skupine, odabire se centralna ideja ili problem.

Kada se prepozna centralni problem, on se stavlja na sredinu dijagrama i predstavlja osnovu problema. Nakon utvrđivanja glavnog problema, slijedi identifikacija uzroka koji predstavljaju korijene stabla. Na kraju se identificiraju posljedice problema, koje predstavljaju grane stabla.

PRIMJER:

Skupina učenika škole okupila se u svojoj školskoj zadrugi i odlučila pokrenuti vlastitu poduzetničku ideju. Obzirom da učenici žive u malom priobalnom mjestu, odlučili su osmisliti projekt kojim će doprinijeti rješavanju nekog problema u svojoj lokalnoj zajednici, istodobno učeći o poduzetničkim vještinama i projektnom radu.

Prvi korak i cilj prvog sastanka učeničke zadruge bio je odrediti središnji problem na kojem će temeljiti svoj projekt i poduzetnički poduhvat. U tu svrhu pokrenuli su vježbu oluje ideja o problemima u svojoj lokalnoj zajednici. Tijekom vježbe oluje ideja učenici su naveli slijedeće probleme:

- nedostatak prepoznatljivog lokalnog suvenira
- visoka nezaposlenost stanovništva
- kratko trajanje turističke sezone
- odlazak mladih iz mjesta
- niski prinosi od turizma
- nedovoljna zainteresiranost mladih za lokalne probleme
- nedostatak posjetiteljskih sadržaja u mjestu
- nedostatak cjelogodišnjih zabavnih i sportskih sadržaja za mlade
- zapuštene i neobrađene poljoprivredne površine i vrtovi

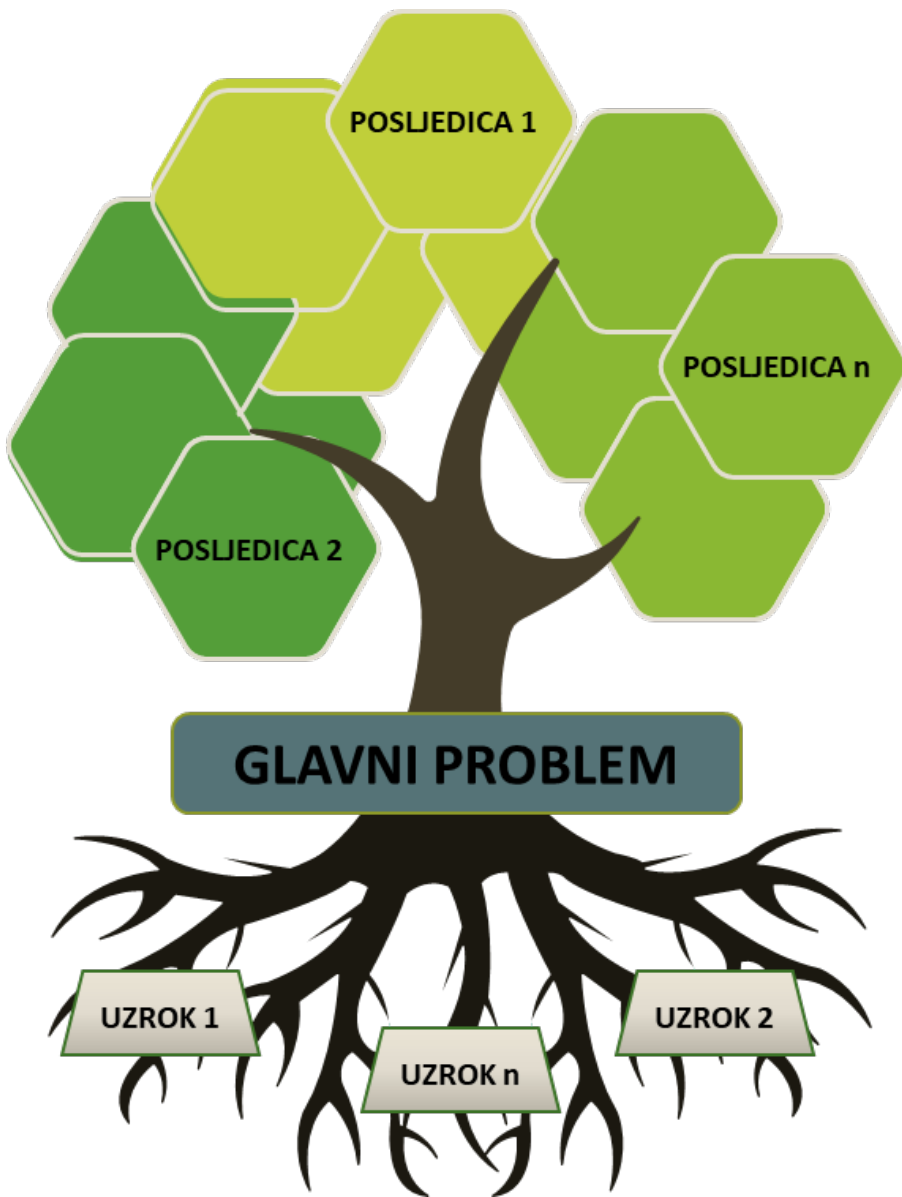
Konsenzusom skupine definiran je centralni problem u njihovoj lokalnoj zajednici: **Neiskorišteni turistički potencijali mjesta**

Kao uzroci ovog problema identificirani su slijedeći:

- nedostatak prepoznatljivog lokalnog suvenira
- nedovoljna zainteresiranost mladih za lokalne probleme
- nedostatak posjetiteljskih sadržaja u mjestu
- nedostatak cjelogodišnjih zabavnih i sportskih sadržaja za mlade,
- zapuštene i neobrađene poljoprivredne površine i vrtovi,

a kao posljedice problema određeni su slijedeći:

- visoka nezaposlenost stanovništva
- kratko trajanje turističke sezone
- odlazak mladih iz mjesta
- niski prinosi od turizma

B. ANALIZA UNUTRAŠNJEG I VANJSKOG OKRUŽENJA

Analiza okruženja ili okoline podrazumijeva istraživanje svih važnijih karakteristika kako vanjskog tako i unutarnjeg okruženja sa svrhom identifikacije strateških čimbenika.

Analiza unutarnjeg i vanjskog okruženja vrlo je važna za uspjeh poslovanja i planiranja projekata. Unutarnje okruženje odnosi se na ono okruženje koje je u izravnom kontaktu s organizacijom i može izravno utjecati na svakodnevne aktivnosti organizacije. Vanjsko okruženje odnosi se na vanjske čimbenike koji utječu na organizacijske performanse, donošenje odluka i strategiju svih poduzeća.

Unutarnje okruženje organizacije izvor je njezine snage. Sadrži resurs koji organizaciji omogućuje funkcioniranje, a time i opstanak i postojanje u određenom vremenskom razdoblju. Ali interno okruženje također može biti glavni i temelj problema. Vanjsko okruženje je izvor koji hrani organizaciju resursima koji su vrijedni za održavanje njezinih internih sposobnosti na odgovarajućoj razini.

Najjednostavnija metoda za analizu okruženja je SWOT.

SWOT analiza analizira i identificira četiri aspekta, a to su: S Strengths (snage), W Weaknesses (slabosti), O Opportunities (prilike), T Threats (prijetnje). Promatranjem vlastitih snaga i slabosti u kombinaciji s prilikama i prijetnjama dolazi se do strateških saznanja kako bi se moglo poduzeti pravilne mjere i aktivnosti za postizanje poslovnih i drugih ciljeva organizacije.

Ponajprije je potrebno razlikovati prednosti i nedostatke koje predstavljaju unutarnje čimbenici te mogućnosti i opasnosti koje predstavljaju vanjske. Glavna je razlika u tome što na unutarnje čimbenike imamo utjecaj, možemo ih prilagoditi, popraviti, razvijati ili djelovati na njih na neki drugi način. Na vanjske čimbenike ne možemo imati značajnijeg utjecaja, ali ih moramo identificirati i biti spremni prilagoditi im se brzo i pravilno. Dakle, postoje dva područja, jedno je područje utjecaja, gdje imamo moć utjecati izravno svojim djelovanjem, dok su drugi čimbenici izvan našeg područja utjecaja i ne možemo ništa izravno učiniti, ali ih možemo okrenuti u našu korist tako što ćemo biti fleksibilni i brzo prilagodljivi

PRIMJER:

Kako bi što bolje i temeljitije planirali mogućnosti i potrebe svog budućeg poslovnog poduhvata, učenici su na idućem sastanku školske zadruge pristupili analizi svog unutrašnjeg i vanjskog okruženja. Pri tome su unutrašnje okruženje predstavljali njihovi razred i škola, dok su vanjsko okruženje predstavljali mjesto i država u kojoj učenici žive.

Kod analize unutrašnjeg okruženja sagledali su snage i slabosti, odnosno pozitivna i negativna obilježja svog razreda i škole, dok su kod analize vanjskog okruženja sagledali prilike i prijetnje, odnosno pozitivne i negativne utjecaje koji dolaze iz okruženja, a na koje učenici ne mogu izravno utjecati.

SNAGE <i>(Koja su pozitivna obilježja okruženja i tima?)</i>	SLABOSTI <i>(Koja su nepovoljna obilježja okruženja i tima?)</i>
<ul style="list-style-type: none">• Postojanje maslinika u školskom vrtu• Postojanje školske zadruge• Proaktivni nastavnici koji učenike vode na izlete, organiziraju razna događanja i školske manifestacije• Iskustvo u sudjelovanju učenika na različitim natjecanjima i smotrama	<ul style="list-style-type: none">• Mali broj učenika u razredu i školi• Nedostatak kvalitetne web stranice škole• Nedostatni kapaciteti nastavnika za vođenjem školske zadruge• Neobrađeni školski maslinik
PRILIKE <i>(Koji su pozitivni vanjski utjecaji na okruženje i tim?)</i>	PRIJETNJE <i>(Koji su nepovoljni vanjski utjecaji na okruženje i tim?)</i>
<ul style="list-style-type: none">• Bogatstvo i raznolikost lokalne kulturne i prirodne baštine mjesta• Postojanje primjera dobre prakse poslovanja školske zadruge susjednog mjesta• Lokalni poduzetnici spremni financijski podržati učeničke poslovne poduhvate	<ul style="list-style-type: none">• Jeftiniji uvozni turistički suveniri koji prevladavaju u mjestu• Daljnje smanjenje broja učenika u razredima i školi• Uništavanje prirodne baštine mjesta zbog potencijalnih ekoloških onečišćenja i zagađenja okoliša

C. DEFINIRANJE PROJEKTNE IDEJE

Projektna ideja prvi je korak u dizajniranju projekta. Riječ je o najranijoj fazi planiranja u kojoj još uvijek nisu poznate sve relevantne projektne smjernice, te je razvoj moguć u svim pravcima. Na početku životnog ciklusa projekta od posebne je važnosti pravilna identifikacija projektne ideje kako bi se definirao projekt koji će zaista odgovarati potrebama ciljnih skupina, ali i koji će se uklapati u relevantne strateške programe i/ili nadolazeće natječaje.

Na početku definiranja projektne ideje važno je pružiti odgovore na slijedeća pitanja, i to ponovno kroz oluju ideja:

- Koja je vaša ideja i što planirate postići?
- Koje su dobrobiti vašeg projekta za vas, vašu organizaciju i zajednicu?
- Postoji li potreba za vašim projektom tamo gdje ga planirate provesti?
- Radi li netko nešto slično vama?
- Kakve ćete probleme riješiti projektom?
- Na koga će projekt neposredno utjecati?
- S kime planirate surađivati i na koji način?

Jedna od korisnih metoda oblikovanja projektne ideje u njezinoj najranijoj fazi je konceptualna mapa.

Konceptualne mape su grafički alati za organizaciju i prezentiranje znanja, odnosno one su vizualni oblik kojim učenici grafički prikazuju svoje znanje uz definiranje međudnosa povezanih koncepata kao skupova ideja o određenoj temi. Konceptualne mape su shematski prikazi koji prikazuju osnovni koncept i specifične međudnose ili uvijete vezane uz njega.

Ovakvi grafički prikazi iznimno su korisni kada treba pojednostavljeno prikazati veliku količinu informacija koje su logički povezane u cjelinu, što projekti i jesu.

PRIMJER:

Nakon što su definirali središnji problem neiskorištenog turističkog potencijala svoj mjestu, a kroz analizu okruženja ustanovili da imaju potrebne unutarnje snage i resurse kao što su školski vrt, učenička zadruga, motivirani nastavnici za pružanjem potrebne pomoći, a ujedno im se pruža prilika iz okruženja kroz bogatu kulturnu i prirodnu baštinu njihovog mjesta te primjera dobre prakse učeničke zadruge susjednog mjesta od koje mogu učiti, učenici su pristupili izradi konceptualne mape svog budućeg projekta, kroz oluju ideja odgovarajući na pitanja i nudeći prijedloge:

Koja je vaša ideja i što planirate postići?

- *Ideja je proizvesti suvenir i postići revitalizaciju školskog maslinika.*

Koje su dobrobiti vašeg projekta za vas, vašu organizaciju i zajednicu?

- *Dobrobiti su novi školski suvenir koji će obogatiti turističku ponudu mjesta i povećati prepoznatljivost škole, školske zadruge i mjesta.*

Postoji li potreba za vašim projektom tamo gdje ga planirate provesti?

- *Postoji potreba, obzirom da je zabilježen manjak lokalnih suveniru*

Radi li netko nešto slično vama?

- *Lokalni poljoprivrednici proizvode maslinovo ulje, ali nije prezentirano kao suvenir*

Kakve ćete probleme riješiti projektom?

- *Riješiti će se problemi neobrađenog školskog maslinika, nedostatka lokalne ponude suveniru te niskih prinosa od turizma*

Na koga će projekt neposredno utjecati?

- *Projekt će neposredno utjecati na učenike uključene u pripremu i provedbu projektnog prijedloga, te turiste.*

S kime planirate surađivati i na koji način?

- *Planirano je surađivati s lokalnom uljarom u kojoj će proizvoditi maslinovo ulje te lokalnim suvenirnicama za prodaju*

Temeljem svih ideja učenici su bili na tragu svoje projektne i poslovne ideje:

Kroz učeničku zadrugu, iz školskog maslinika, proizvesti će maslinovo ulje, pakirati ga u malim bocama sa dizajniranom etiketom, što će predstavljati lokalni turistički suvenir.

D. ODREĐIVANJE PROJEKTNIH CILJEVA

Projektним ciljevima definira se ono što se projektom želi postići. Razlikuju se opći i specifični ciljevi. Opći cilj projekta određuje općenito čemu projekt pridonosi, dok specifični ciljevi još određenije opisuju na što je projekt usmjeren. Kad se opisuje projekt, specifični ciljevi su dobro definirani ako su vrlo jasni i konkretni te ako je moguće provjeriti jesu li ostvareni, odnosno ako su mjerljivi.

Odnos općih i specifičnih ciljeva treba biti takav da vrijedi pravilo ukoliko se ostvare specifični ciljevi projekta, projekt će pridonijeti ostvarivanju općeg cilja.

Razlika između općeg i specifičnog cilja je i u vremenu ostvarivanja. Specifične ciljeve projekt treba ostvariti najkasnije do završetka projekta. Zbog ostvarivanja specifičnih ciljeva, pokrenut će se pozitivne promjene koje će utjecati na ostvarivanje općeg cilja, pa se može očekivati da se opći ciljevi djelomično ostvare odmah nakon završetka projekta, a djelomično da se ostvare u vremenu od godinu dana ili dulje nakon završetka projekta.

Projektни cilj treba imati/biti:

- poseban, specifičan cilj
- mjerljivi rezultati
- izvediv plan
- relevantan u odnosu na cilj/s definiranim resursima
- određen u vremenu

U kreiranju projekta metoda ili alat kojom se vrlo jednostavno definiraju projektни ciljevi je stablo ciljeva. Stablo ciljeva je prenošenje problemskog stabla u pozitivno stanje stvari.

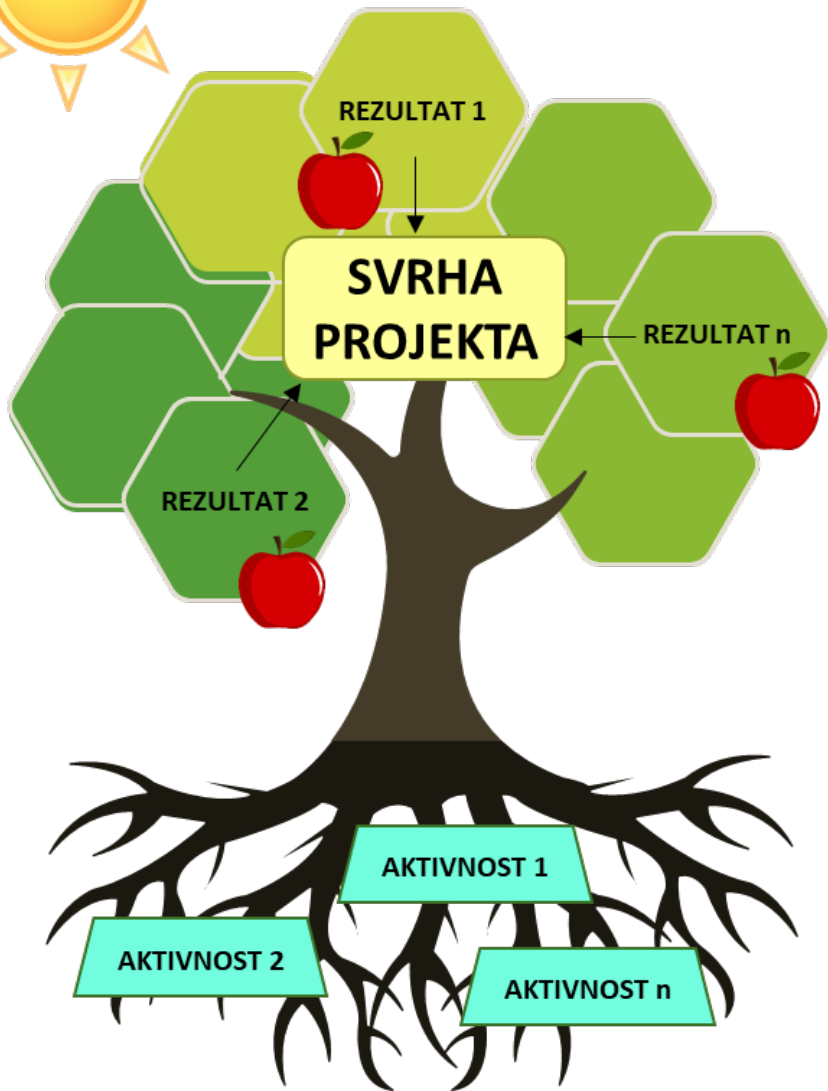
Ova metoda služi identificiranju rješenja za prethodno identificirane probleme na način da:

- Stablo ciljeva je cjelokupna slika rješenja
- Stablo ciljeva je slika pozitivne buduće situacije
- Stablo ciljeva je obrnuta slika stabla problema
- Svaki problem se prepisuje u njegovu dualnost tj. rješenje

PRIMJER:

Učenici su pristupili izradi stabla ciljeva za svoj budući projekt, na način da su prethodno definirane probleme preslikali u buduće željeno stanje, vodeći računa o njihovoj ostvarivosti, mjerljivosti rezultata, izvedivosti te određenosti u vremenu:

Nedostatak prepoznatljivog lokalnog suvenira	⇒ Obogaćena lokalna turistička ponuda suvenira
Visoka nezaposlenost stanovništva	⇒ Smanjenja nezaposlenosti lokalnog stanovništva
Kratko trajanje turističke sezone	⇒ Produljeno trajanje turističke sezone u mjestu
Odlazak mladih iz mjesta	⇒ Ostanak mladih u mjestu
Niski prinosi od turizma	⇒ Povećani prihodi od turizma
Nedovoljna zainteresiranost mladih za lokalne probleme	⇒ Mladi aktivno sudjeluju u rješavanju lokalnih problema
Nedostatak posjetiteljskih sadržaja u mjestu	⇒ Obogaćena ponuda posjetiteljskih sadržaja u mjestu
Zapuštene i neobrađene poljoprivredne površine i vrtovi	⇒ Obrađene i uređene poljoprivredne površine i vrtovi
Nedostatak cjelogodišnjih zabavnih i sportskih sadržaja za mlade	⇒ Povećana ponuda cjelogodišnjih aktivnosti za mlade
Neiskorišteni turistički potencijali mjesta	⇒ Poveća turistička atraktivnost mjesta

E. PROJEKTNE AKTIVNOSTI

Projektne aktivnosti su zadaci ili radnje koje je potrebno izvršiti u predviđenom vremenskom periodu kako bi se postigli projektni ciljevi. Potrebno ih je dobro grupirati prema onom cilju čijem ispunjenju doprinose.

Prvo je važno odrediti glavne skupine aktivnosti za koje se preporučuje da ih ne bude više od 5. Zatim se svaka od glavnih skupina detaljno razrađuje i numerira po redosljedju kojim bi se odvijale. Prilikom planiranja aktivnosti važno je voditi računa o tome koja aktivnost mora prethoditi drugoj kako bi se nadopunjavale i pratile tijekom provedbe.

Gantogram je alat za planiranje projektnih aktivnosti, tj. tablica u koju se projekti, tj. projektne aktivnosti, smještaju u redcima redosljedjom od vrha prema dnu, a vrijeme realizacije u stupcima s lijeva na desno. Samo vrijeme trajanja određene aktivnosti prikazano je horizontalnim linijama duljine proporcionalne trajanju aktivnosti. Gantogrami su najpopularnija metoda planiranja projekata i pripadaju linijskom procesu planiranja.

PRIMJER:

Nakon definiranja projektne ideje i ciljeva koje žele postići, učenici su započeli s određivanjem projektnih aktivnosti, pri čemu su ponajprije odredili glavne skupine aktivnosti koje su potom razrađivali na detaljnije pod-aktivnosti.

UREĐENJE ŠKOLSKOG VRTA I MASLINIKA

- Uređenje zemlje (oranje i gnojidba)
- Rezidba stabala maslina
- Nabava i postavljanje klupica u masliniku

BERBA MASLINA I PROIZVODNJA ULJA

- Nabava opreme za branje plodova i skladištenje ulja (košare, tende, kante)
- Branje maslina
- Prerada maslina u ulje

IZRADA SUVENIRA

- Nabava potrebnih bočica za punjenje
- Dizajn i izrada etiketa
- Punjenje bočica uljem i postavljanje etiketa

PROMOCIJA SUVENIRA

- Sudjelovanje na sajmu učeničkih proizvoda
- Izrada promotivnog letka
- Snimanje promotivnog video uratka o uzgoju maslina u školi, školskoj zadruzi i proizvodnji suvenira

VOĐENJE PROJEKTA

- Sastanci projektnog tima
- Izvještavanje o projektu

Nakon definiranja glavnih i pod-aktivnosti, učenici su vremenski definirali trajanje pojedine aktivnosti pomoću tablice gantograma, vodeći računa o trajanju pojedine aktivnosti, kao i preklapanju pojedinih aktivnosti.

Aktivnosti	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1												
1.1.	x	x										
1.2.			x	x								
1.3.								x	x			
2												
2.1.						x						
2.2.							x	x				
2.3.									x			
3												
3.1.									x			
3.2.										x	x	
3.3.										x		
4.												
4.1.											x	
4.2.					x							
4.3.		x				x				x		
5												
5.1.	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
5.2.			x			x			x			x

F. PROJEKTI REZULTATI

Projektni rezultati su mjerljivi proizvodi koji nastaju kao posljedica provedbe niza projektnih aktivnosti. Oni mogu biti kvalitativni i kvantitativni, a potrebni su kako bi se ispunili specifični ciljevi i svrha projekta. Ovisno o sadržaju i ciljevima projekta, rezultati označavaju promjene u znanju, informiranosti i djelovanju korisnika ili se može raditi o konkretnim proizvodima i uslugama koji su nastali tijekom provedbe projekta.

Rezultati se uvijek označavaju u prošlom vremenu.

Dvije su različite vrste rezultata:

Isporuke kojima završava aktivnost/radni paket, (npr. izgrađeno, uspostavljeno, educirano, tiskano, objavljeno)

Indikatori kojim se pokazuje postizanje ciljeva (npr. povećano za 15%, omogućeno za 3000 stanovnika)

PRIMJER:

Temeljem definiranih projektnih aktivnosti, za svaku od pod-aktivnosti učenici su odredili po jedan ili više kvantitativnih ili kvalitativnih rezultata koje planiraju postići nakon završetka provedbe svog učeničkog projekta. Svakom projektnom rezultatu uz brojčanu vrijednost ujedno su pridružili i mjernu jedinicu.

Aktivnosti	Planirani rezultati
1.1. Uređenje zemlje (oranje i gnojidba)	Uređeno 300 m ² zemljišta školskog vrta
1.2. Rezidba i uređenje stabala maslina	Uređeno 50 komada maslina
1.3. Nabava i postavljanje klupica i koševa za otpad u masliniku	Kupljeno i postavljeno 10 klupica Kupljena i postavljena 3 koša za odvojeno prikupljanje otpada
2.1. Nabava opreme za branje plodova i skladištenje ulja (košare, tende, kante)	Nabavljeno 20 košara za branje i prikupljanje plodova Nabavljeno 20 m ² tende za branje maslina Nabavljeno 10 kanti zapremnine 20 l za skladištenje ulja
2.2. Branje maslina	Ubrano 500 kg plodova maslina
2.3. Prerada maslina u ulje	Prerađeno 500 kg maslina/Dobiveno 60 l maslinovog ulja
3.1. Nabava potrebnih bočica za punjenje	Nabavljeno 500 bočica zapremnine 0,2 l
3.2. Dizajn i izrada etiketa	Izrađen 1 prijedlog dizajna etikete Tiskano 500 primjeraka etiketa
3.3. Punjenje bočica uljem i postavljanje etiketa	Izrađeno 300 suvenirâ
4.1. Sudjelovanje na sajmu učeničkih proizvoda	Sudjelovanje na 3 učenička sajma
4.2. Izrada promotivnog letka	Tiskano 300 letaka
4.3. Snimanje promotivnog video uratka o uzgoju maslina u školi, školskoj zadruzi i proizvodnji suvenirâ	Izrađen promotivni video spot u trajanju od min. 3 min.
5.1. Sastanci projektnog tima	Održano min. 12 sastanaka projektnog tima
5.2. Izvještavanje o projektu	Izrađena 4 projektna izvješća

G. RESURSI PROJEKTA

Resursi su sve što se koristi u projektu kako bi se ostvarili projektni ciljevi i rezultati.

Resursi su neophodna sredstva čija je glavna uloga pomoć u obavljanju određenih aktivnosti na projektu. Resursi mogu biti:

- ljudi,
- materijali,
- oprema,
- prostorije i zgrade
- financije i
- vrijeme.

Tri glavna resursa svakog projekta su:

- **Radni resursi** – radne resurse čine ljudi i oprema koji su potrebni da bi se obavljale aktivnosti koje čine projekat.
- **Troškovni resursi** – resursi koji se odnose na financijske troškove povezane sa određenim aktivnostima, a koje također treba uvrstiti u plan projekta.
- **Materijalni resursi** – resursi koji predstavljaju potrošne materijale koji se koriste i troše u toku realizacije samog projekta.

Aktivnosti	Resursi	
	Materijalni (oprema, prostor, novac, pomagala, alati i sl.)	Nematerijalni (radna snaga, radni sati i sl.)
1.1. Uređenje zemlje (oranje i gnojidba)	Traktor – 1 komad Gnojivo za masline – 200 kg	Radna snaga (zemljoradnici) – 2 radnika po 20 radnih sati
1.2. Rezidba i uređenje stabala maslina	Škare za rezidbu – 1 komad	Radna snaga (zemljoradnici) – 2 radnika po 30 radnih sati
1.3. Nabava i postavljanje klupica i koševa za otpad u masliniku	Klupice – 10 komada Koševi za odvojeno prikupljanje otpada – 3 komada	Radna snaga (školski domar) – 1 radnik, 5 radnih sati

2.1. Nabava opreme za branje plodova i skladištenje ulja (košare, tende, kante)	Košare za branje i prikupljanje plodova – 20 komada Tenda – 20 m ² Kante zapremnine 20 l – 10 komada	-
2.2. Branje maslina	-	Radna snaga (berači) – 5 radnika po 10 radnih sati
2.3. Prerada maslina u ulje	Novčana naknada za preradu maslina – 1000 kn	Radna snaga (školski domar) – 1 radnik, 5 radnih sati
3.1. Nabava potrebnih bočica za punjenje	Bočice zapremnine 0,2 l – 500 kom	-
3.2. Dizajn i izrada etiketa	Etikete – 500 komada	Radna snaga (dizajner) – 1 radnik, 10 radnih sati
3.3. Punjenje bočica uljem i postavljanje etiketa		Radna snaga (punjači) – 3 radnika po 8 radnih sati
4.1. Sudjelovanje na sajmu učeničkih proizvoda	Štand za prezentaciju – 1 komad Putna karta za odlazak na sajam – 9 komada	Radna snaga (predstavnici na štandu) – 9 radnika po 6 radnih sati
4.2. Dizajn i izrada promotivnog letka	Letak – 300 komada	Radna snaga (dizajner) – 1 radnik, 10 radnih sati
4.3. Snimanje promotivnog video uratka o uzgoju maslina u školi, školskoj zadruzi i proizvodnji suvenira	Video kamera	Radna snaga (snimatelj) – 1 radnik 20 radnih sati Radna snaga (dizajner video uratka) – 1 radnik, 10 radnih sati
5.1. Sastanci projektnog tima	Prostorija za održavanje sastanaka Računalo Projektor Internetska veza	Radna snaga (voditelj projekta) – 1 radnik, 30 radnih sati
5.2. Izvještavanje o projektu	Računalo Printer Internetska veza	Radna snaga (voditelj projekta) – 1 radnik, 30 radnih sati

H. PRORAČUN PROJEKTA

Izrada projektnog proračuna sastavni je dio izrade projektnog prijedloga. Proračun je jedan od ključnih dijelova projekta, budući da sadrži pregled svih troškova projekta – na jednom mjestu prikazuje sve ono od čega se projekt sastoji, uz više ili manje detaljan opis i planirane cijene.

Proračun je dio projekta koji sadrži prikazuje planirane prihode (donacije, vlastita sredstva, vanjske izvore financiranja i sl.) i rashode (troškove) za obavljanje projektnih aktivnosti.

PRIMJER:

Određivanjem projektnih resursa i njihovo kvantificiranje, učenici su obavili pola posla u planiranju rashodnog djela proračuna njihovog projekta.

Aktivnost	Naziv troška	Jedinica	Količina	Iznos po jedinici	UKUPNO
Uređenje zemlje (oranje i gnojidba)	Traktor	komad	1	10.000	10.000
	Gnojivo za masline	kg	200	10	2.000
	Radna snaga – 2 zemljoradnika	Radni sat	40	100	4.000
Rezidba i uređenje stabala maslina	Škare za rezidbu	komad	2	1.500	3.000
	Radna snaga – 2 zemljoradnika	Radni sat	60	100	6.000
Nabava i postavljanje klupica i koševa za otpad u masliniku	Klupica	komad	10	5.000	50.000
	Koševi za otpad	komad	3	2.000	6.000
	Radna snaga – školski domar	Radni sat	5	100	500

I. PROJEKTI TIM

Tim podrazumijeva poseban oblik formalne organizacije zajedničkog rada manjeg ili većeg broja ljudi, koje povezuju postavljeni zadaci i ciljevi, planirani poslovi i isti ili približno isti motivi i interesi.

Okupljanje i formiranje tima – tim treba biti sastavljen od ljudi s potrebnim vještinama i znanjima. Često je problem što ljudi koji su potrebni nisu uvijek raspoloživi kad bi trebali raditi na projektu, ili nemaju potrebne vještine. Vještina projektnih menadžera je u okupljanju ljudi i stvaranju tima, motiviranju, rješavanju konflikata između njih i osiguravanju dobre komunikacije.

PRIMJER

Uloga u projektnom timu	Opis zaduženja
Voditelj projekta	Odgovoran za vođenje projektnog tima, koordinaciju svih aktivnosti i pisanje izvještaja
Financijski stručnjak	Odgovoran za financijsko praćenje projekta
Koordinator školskog vrta	Odgovoran za aktivnosti pripreme i održavanje školskog vrta te berbu
Ostali aktivni članovi tima	Odgovorni sukladno zaduženjima koje im dodijeli voditelj projekta

J. RIZICI

Rizik se kontekstu projekata može definirati kao procijenjena vrijednost da projekt neće ispuniti jedan ili više projektnih rezultata i/ili ciljeva. Na projektu se mogu javiti različiti rizici te ih je važno identificirati kako bi mogli uspješno upravljati njima.

Identifikacija rizika mora trajati koliko i sam projekt i mora se protezati kroz sve njegove faze.

PRIMJER

Rizik	Vjerojatnost događanja		
	Niska	Srednja	Visoka
Pojava bolesti maslina u školskom masliniku	X		
Ekstremna suša u mjestu		X	
COVID kriza i zabrana javnih okupljanja te nemogućnost održavanja školskih sajмова	X		
Povećanje cijena repromaterijala, gnojiva, bočica za pakiranje i sl.			X
Odlazak ključnih članova učenika projektnog tima iz škole		x	

Rizik	Mjere za ublažavanje rizika
Pojava bolesti maslina u školskom masliniku	Tretiranje maslinika ekološkim sredstvima
Ekstremna suša u mjestu	Osiguranje navodnjavanja (npr. kišnica iz vodospreme)

K. PROMOCIJA I VIDLJIVOST

Promocija i vidljivost obuhvaćaju mjere za postizanje vidljivosti projekta pa ju pojednostavljeno možemo zvati projektnim marketingom. U projektima financiranim iz vanjskih izvora važna je iz nekoliko razloga:

- Doprinosi vidljivosti i replikaciji projektnih rezultata, a time i poboljšava uspjeh projekta
- Podiže interes za korištenjem vanjskih izvora financiranja kod opće i zainteresirane javnosti
- Podiže vidljivost projektnog konzorcija / pojedinačnog nositelja projekta, kao i njihove djelatnosti, proizvoda i usluga
- Osigurava vidljivost donatora

Diseminacija je jedan od bitnih koraka u projektu. Važnost same diseminacije i korištenja rezultata je važan kriterij uspješnosti projekata, njihove održivosti te opravdanosti ulaganja sredstava

Diseminacija se opisuje kao niz aktivnosti koje čine rezultate projekta vidljivima partnerima na projektu, dionicima, ciljnim skupinama i ljudima koji nisu direktno uključeni u projekt, primjerice lokalna zajednica i šira društvena zajednica. Dostupnost rezultata projekta podrazumijeva sve od čiste informacije o projektu do uključivanja u proces odlučivanja. Cilj diseminacije može biti širenje svijesti o projektu, dijeljenje rezultata projekta s interesnim skupinama i društvenom zajednicom u cjelini, obavještavanje svih sudionika na projektu o aktualnostima na projektu, skretanje pažnje državnoj i lokalnoj upravi, javnim i privatnim izvorima financiranja o potrebi i koristima znanstveno-istraživačkih i razvojnih projekata, privlačenje interesa potencijalnih partnera ili ulagača i drugo.

I sama definicija diseminacije navodi kako je to planirani proces pružanja informacija o kvaliteti, relevantnosti i učinkovitosti rezultata ključnim dionicima u svrhu korištenja postignutih rezultata i širenja mreže potencijalnih korisnika. Za razliku od toga vidljivost za cilj ima samo promoviranje poruke projekta i osiguravanje interesa publike na promotivnim događanjima koji se većinom odvijaju za vrijeme trajanja projekta.

PRIMJER:

Obzirom da su učenici u sklopu planiranih aktivnosti te potrebnih resursa i proračun projekta uvrstili stavke i troškove koji podrazumijevaju promociju proizvoda njihove projektne i poduzetničke ideje, u ovom dijelu su samo dodatno razradili svoj plan promocije, navodeći više pojedinosti o ovim stavkama.

Aktivnosti promocije i vidljivosti koje su učeni planirali su:

- Sudjelovanje na sajmu učeničkih proizvoda (Učenici će sudjelovati na ukupno 3 sajma učeničkih proizvoda, za što je neophodna nabava adekvatnog štanda za promociju proizvoda. Pri tome će zainteresiranim posjetiteljima dijeliti izrađeni promotivni letak, a na štandu će izložiti prijenosno računalo preko kojeg će emitirati snimljeni promotivni video uradak
- Izrada promotivnog letka (Letak tiskan obostrano u boji, a obuhvatit će osnovne informacije o školi, mjestu, učeničkoj zadruzi i proizvodu)
- Snimanje promotivnog video uratka (Video uradak u trajanju od 3 minute, a obuhvatit će isječke o uzgoju i obradi maslina u školi, školskoj zadruzi i proizvodnji suvenira).

Kako bi dodatno poboljšali vidljivost svog proizvoda radi sudjelovanja na školskim sajmovima te u drugim prilikama poput lokalnih poduzetničkih manifestacija, učenici su pripremili kratki pitch, odnosno kratko informativno usmeno predstavljanje svoje škole, učeničke zadruge i proizvoda:

Osnovna škola XY osnovana je 1940. godine te kontinuirano do danas obrazuje učenike iz općine XY. Ove školske godine školu pohađa 120 učenika. Prošle godine osnovana je učenička zadruga XX, u sklopu koje djeluje sekcija za proizvodnju suvenira Naziv suvenira.

U izradi ovog suvenira u svim fazama sudjeluju učenici članovi učeničke zadruge XX uz mentorsku pomoć svojih nastavnika. Pa tako sudjelujemo u obradi zemlje, rezidbi maslina, branju plodova, preradi plodova u ulje, kao i kod pakiranja proizvoda. Naš maslinik u školskom vrtu sastoji se od 50-ak stabala maslina, a prošle godine smo proizveli oko 40 litara maslinovog ulja, kojeg smo upakirali u oko 200 bočica suvenira. Za njih smo izradili etikete koje imaju sva potrebna obilježja našeg mjesta, škole i učeničke zadruge.

Do sada smo sudjelovali na više školskih sajmova i drugih lokalnih događanja na kojima predstavljamo naš proizvod suvenir, koji je također prepoznat od strane nekoliko lokalnih trgovina suvenirima koje ga otkupljuju. Na taj način doprinosimo obogaćivanju turističke ponude našeg mjesta te općenito razvoju turizma.

Više o samom proizvodu Naziv suvenira, našoj školi, školskoj zadruzi i radu možete pročitati na informativnom letku i pogledati na informativnom video uratku.

L. IZVJEŠTAVANJE

Izvještavanje je važno zbog provjere uspješnosti samog projekta. Kroz tekuće izvještaje i završni izvještaj se vidi što, kada i koliko je urađeno tijekom provedbe projekta.

Pri izvještavanju uvijek postoje dva dijela: narativni i financijski dio.

Narativni dio (izvješće o aktivnostima) izvještava o:

- najvažnija postignuća u izvještajnom razdoblju
- razina postignuća projektnih specifičnih ciljeva
- postignuće glavnih pokazatelja učinka (project outputs)
- detalji o ciljnim skupinama
- opis aktivnosti i ostvarenih isporučevina (deliverables)
- obrazloženje odstupanja u odnosu na originalni plan i problemi tijekom perioda implementacije

Financijski dio (financijsko izvješće) izvještava o:

- utrošena sredstva u izvještajnom razdoblju
- dokazi o plaćanju
- obrazloženje odstupanja u odnosu na originalni plan

U narativnom dijelu je obavezno kvantificirati podatke (npr. broj sudionika na radionici, broj edukacija, broj objava u medijima...) kako bi se isti mogli kontrolirati.

Ako se projekt provodi uz pomoć sredstava donatora izvještaji su od izuzetne važnosti jer se kroz njih opravdavaju sredstva koja su dodijeljena kako bi se projekt mogao provesti. Donatori kroz izvještaje dobivaju uvid jesu li sredstva utrošena na ispravan način i u cilju ostvarenje projektnih aktivnosti i rezultata.

Važno je napomenuti ukoliko se sredstva koriste nenamjenski ili se ne ostvare projektni rezultati da uvijek postoji mogućnost financijske korekcije od strane donatora.

PRIMJER:

Narativni dio:

U prvom izvještajnom razdoblju koje je trajalo od 1.1.22. do 31.03.22. ostvarene se sljedeće aktivnosti:

- U školi se oformio 1 školski tim od 2 učitelja i 10 učenika
- Održano je 3 sastanka projektnog tima i izrađen je 1 plan rada
- Očišćeno je i uređeno zemljište na kojem se nalazi 50 stabala maslina
- Nabavljeno je 10kg prirodnog gnojiva, 24 para rukavica, 5 grablji, 5 lopata i 5 teleskopskih tresaća za berbu maslina
- Objavljeno je 5 objava na društvenim mrežama škole

Financijski dio:

U prvom izvještajnom razdoblju koje je trajalo od 1.1.22. do 31.03.22. nastali su i plaćeni sljedeći troškovi:

Stavka:	Količina:	Jedinična cijena:	Ukupno:
Prirodno gnojivo	10	100,00	1.000,00
Rukavice	24	10,00	240,00
Grablje	5	100,00	500,00
Lopata	5	150,00	750,00
Tresač	5	1.000,00	5.000,00

Ukupni troškovi u ovom razdoblju iznose 7.490,00.

U pravitku šaljemo dokaznu dokumentaciju troškova:

- Narudžbenice
- Računi
- Bankovni izvodi

UKLJUČIVANJE POTENCIJALNO DAROVITIH UČENIKA U PROGRAM

Darovita djeca i mladi odgojno-obrazovnim djelatnicima, baš kao i svojim roditeljima, predstavljaju iznimno zadovoljstvo, ali i svakodnevni izazov. U našem odgojno-obrazovnom sustavu rad s darovitim učenicima trenutno predstavlja aktualnu temu, ali realizacija ideje sustavnog rada s darovitima još uvijek je daleko od praktične primjene u našim školama. Pri radu s darovitim učenicima važno je na umu imati dvije stvari. Prvo, darovita djeca i mladi su djeca s posebnim potrebama, i kao takvima u školi im je nužno osigurati posebnu, dodatnu skrb. Drugo, kao odgojno-obrazovni djelatnici dužni smo svakom svom učeniku osigurati maksimalan razvoj njihovih potencijala, a većina darovitih učenika se, usprkos uvriježenom mišljenju, neće pobrinuti sama za sebe i uspjeti bez potpore okoline. Brojni su načini pružanja potpore potencijalno darovitim i visokomotiviranim učenicima u školama, a dva načina rada pokazuju se posebno poticajnim: mentorski rad i projektna nastava. Eko-društveni učenički projektni i/ili poduzetnički poduhvati gotovo idealno predstavljaju ovu vrstu učenja i poučavanja. Prethodno navedeni koraci u pripremi i razradi učeničkog projektnog prijedloga omogućuju razvoj znanja, vještina i kompetencija svakom učeniku uključenom u aktivnost, ali posebno korisni mogu biti za potencijalno darovite učenike.

Pri uvođenju aktivnosti namijenjenih potencijalno darovitim učenicima potrebno je uzeti u obzir Principe izrade individualiziranih kurikulumu (prema Okviru za poticanje iskustava i vrednovanje iskustava darovite djece i učenika, 2017.):

- aktivna uloga i angažman darovite djece u učenju i poučavanju
- viši stupanj slobode nastavnika i darovitoga učenika u izboru sadržaja, metoda i oblika rada
- izbornost i povezanost sadržaja i aktivnosti sa životnim iskustvima, prethodnim znanjima i interesima
- potiče se ulaganje truda i ustrajnost u učenju i stjecanju kompetencija
- potiče se kreativno i inovativno korištenje digitalnih kompetencija za razvoj i ovladavanje brzim promjenama u području informacijskih i digitalnih tehnologija
- potiču se složeniji oblici mišljenja i primjene naučenog
- primjenjuju se pristupi i strategije:
 - » koje osiguravaju motivirajuća i izazovna iskustva učenja, čime se potiču znatiželja, entuzijizam i zadovoljstvo u učenju
 - » za stjecanje viših razina samostalnosti, samoregularnosti u učenju te razvoj metakognitivnih vještina,
 - » koji razvijaju kompetencije važne za nastavak obrazovanja, rada i cjeloživotnoga učenja u 21. stoljeću
 - » koje potiču suradničko i kooperativno učenje od drugih i s drugima, što uključuje i suradnju s roditeljima, lokalnom i širom zajednicom
 - » koje potiču razvoj i iskazivanje vlastitih ideja, kritičko i kreativno promišljanje te preispitivanje postojećega znanja, čime se daroviti osposo-

- bljavaju za neovisne istraživače znanja i kreativne stvaratelje.
- » kojima se potiče samostalno istraživanje i rješavanje problema te se uvažava inicijativnost, poduzetnost i samoorganiziranje vlastitih aktivnosti kako bi se ideje pretvorile u djelo i osigurale prilike za konkretnu primjenu naučenoga (Okvir, 2017).

Sve navedeno moguće je ostvarivati u sklopu eko-društvenih učeničkih projektnih i/ili poduzetničkih poduhvata. Prilikom planiranja uključivanja potencijalno darovitih učenika u projektno planiranje i provedbu, važno je ipak imati na umu nekoliko principa rada.

ODABIR UČENIKA

Za početak, učenik treba imati interes za navedeno područje. Naime, sama činjenica da je učenik identificiran kao potencijalno darovit ne mora značiti da je zainteresiran za uključenje u ovu vrstu projekta. Također, učenik koji je visokomotiviran može doprinijeti aktivnosti više nego potencijalno darovit, ukoliko ima interes za područje.

Stoga kriterij za odabir učenika koji će sudjelovati u projektu treba biti prvenstveno interes učenika, jer je motivacija bitan faktor pri provedbi ove vrste projekta.

AKTIVNO UČENJE

Učenici trebaju imati što aktivniju ulogu u razvoju svojih znanja, vještina, kompetencija i stavova. Projektni pristup učenju i poučavanju, uz vodstvo jednog ili više mentora, izvrsna je aktivna metoda koja omogućuje optimalnu primjenu principa aktivnog učenja.

Darovitim učenicima ovaj pristup izuzetno je poticajan jer omogućuje aktiviranje viših kognitivnih procesa i ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda na višoj razini. Iako se zagovara aktivno učenje i poticanje složenijih oblika mišljenja za sve učenike, za potencijalno darovite učenike potiče se veći udio onih pristupa učenju i poučavanju koji od njih zahtijevaju:

- izbor između različitih sadržaja, aktivnosti učenja, pristupa učenju i rješavanju zadataka
- rješavanje složenih i/ili slabo definiranih problema
- samoregulirano istraživačko učenje (učenje otkrivanjem)

- rad na projektima
- sudjelovanje u raspravama
- refleksiju na procese i rezultate učenja (Okvir, 2017).

Iz navedenog je jasno da učenici prilikom planiranja i provedbe projekta sudjeluju upravo u ovakvim aktivnostima i procesima, koje potiču razvoj širokog spektra kompetencija.

GRUPNO I SURADNIČKO UČENJE

Više je načina rada s darovitim učenicima, pri čemu možemo raditi samostalno s darovitim učenikom (npr. mentorski rad), ali možemo ga uključiti i u različite oblike grupnog i suradničkog učenja. Prema Okviru (2017.) razlikujemo:

- Samostalno učenje - daroviti učenici imaju potrebu za samostalnim radom i za upravljanjem svojim procesom učenja odabirom sadržaja/aktivnosti, izvora, tempa i produkata.
- Rad u heterogenim skupinama – daroviti učenik pohađa nastavu u svom razrednom odjeljenju ili sudjeluje u aktivnostima projekta sa učenicima različitih sposobnosti.
- Rad u homogenim skupinama - grupiranje darovitih učenika u manje skupine po sposobnostima i interesu za određene predmete ili područja, u ovom slučaju kao grupu za rad na određenom projektu.

Idealno bi bilo da daroviti učenik ima iskustvo sa svim oblicima rada, i grupnog i individualnog. U okviru projekta, potencijalno darovitom učeniku možete dati drugačiji (zahtjevniji) zadatak na projektu kako bi ispunio potrebu za samostalnim radom. Također, daroviti učenik može biti predstavnik ili glasnogovornik skupine, može biti zadužen za iniciranje, organizaciju ili prezentaciju rada na projektu, može pomagati ostalim učenicima pri aktivnostima na projektu i slično.

Ovisno o broju učenika uključenih u projekt i njihovim potencijalima, tijekom projekta možete slagati različite grupe. Na dijelu (težih) zadataka potencijalno daroviti učenici mogu biti zajedno u grupi (homogena skupina; razvoj znanja, vještina i sposobnosti). Na drugom dijelu zadataka mogu biti u grupi učenika različitih sposobnosti (heterogena skupina; razvija npr. sposobnosti vođenja i upravljanja).

Način organizacije grupnog i suradničkog učenja ovisi o samom projektu kao i o odgojno-obrazovnom djelatniku koji ga vodi te o strukturi uključenih učenika, ali bilo bi dobro da bude raznolik i obuhvaća različite načine grupiranja. Na taj način se spektar kompetencija koje učenici razvijaju znatno proširuje.

POTICANJE SAMOSTALNOSTI, KREATIVNOSTI I INOVATIVNOSTI

Iako sama struktura projektne nastave, kao i svi prethodno navedeni principi služe upravo poticanju samostalnosti, kreativnosti, inovativnosti, kritičkog mišljenja i čitavog niza drugih vještina i kompetencija, nije na odmet naglasiti to još jednom. Svaki korak koji planiramo prilikom provedbe projekata s učenicima treba biti usmjeren na poticanje učenika na aktivan rad, izbore, odluke, neobična rješenja i argumentiranje svojih postupaka.

Odgojno-obrazovni djelatnik koji vodi projekt treba imati na umu svoju ulogu: nastavnik nije u središtu procesa, u središtu je učenik. Zato nastavnik potiče na razmišljanje, raspravu i ideje, on postavlja pitanja otvorenog tipa i strpljivo čeka odgovore učenika, on ne daje konačno rješenje nego vodi učenike na putu do tog rješenja.

Kako znati da ste uspješno proveli aktivnosti planiranja i provedbe projekta? Ukoliko ste i sami naučili nešto tijekom čitavog procesa od svojih učenika. Sretno!

Za kraj umjesto zaključak – provjera naučenih pojmova

1. Što je to projekt?
2. Koja je osnovna razlika između projektnog cilja i rezultata?
3. Koje su dvije osnovne vrste projektnih ciljeva?
4. Koja je najčešća jedinica izražavanja troška radne snage na projektima?
5. Imenujte nekoliko mogućih uloga osoba u projektnome timu.
6. Na uzroke rizika nije moguće izravno djelovati, ali preventivnim mjerama je moguće djelovati kako bi se ublažile posljedice. Točno ili netočno?
7. U SWOT analizi unutarnje okruženje analizira se prilikama i prijetnjama. Točno ili netočno?
8. Imenujte nekoliko mogućih aktivnosti vidljivosti i promocije projekta.
9. Koje su dvije osnovne vrste projektnih resursa? Za svaku vrstu definirajte nekoliko mogućih primjera.
10. Koja metoda se najčešće koristi kod definiranja projektnih ciljeva?

Literatura i izvori

- *Hrvatska udruga učeničkog zadrugarstva (HUUZ) (2019). O nama.*
URL: <http://www.huuz.hr/O-nama-S7994>
- *Baturina D. (2013). Konceptualiziranje socijalnog poduzetništva i izazovi razvoja područja, Ekonomska misao*
- *Ivanković Knežević, Katarina, Miličević, Filip, Sesar, Ivana i Leonhardt Brlek, Petra (2013). Host Country Report – Social Entrepreneurship – Model for Employment of Disadvantaged groups. Brussels: European Commission*
- *Okvir za poticanje iskustava i vrednovanje iskustava darovite djece i učenika (2017)*

<https://mzo.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/Obrazovanje/NacionalniKurikulum/Okviri/Okvir%20za%20poticanje%20iskustava%20u%C4%8Denja%20i%20vrednovanje%20postignu%C4%87a%20darovite%20djece%20i%20u%C4%8Denika.pdf>
- *Rakocija, Marina (2015). Učeničko zadrugarstvo. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Poljoprivredni fakultet. Završni rad*
- *Vidović, Davorka (2020). Učeničke zadruge kao rasadnik zadrugarstva? Refleksije zadružnih načela u Hrvatskoj. Soc. ekol. Zagreb, Vol. 29 (2020.), No. 3*
- *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, Narodne novine 64/20*

**Iceland
Liechtenstein
Norway grants**

REPUBLIKA HRVATSKA

Ministarstvo regionalnoga razvoja
i fondova Europske unije

CEDRA VINCO¹
CENTAR ZA INOVATIVNE FINANCIRANJE I RAZVOJ BRIT

Centar *
Izvrsnosti

Splitsko
dalmatinska
županija

Zajedno za zelenu, konkurentnu i uključivu Europu